

Asia: VN/17836/2022

Lausuntopyyntö tartuntatautilainsäädäntöön esitettyjä kehitystarpeita koskevasta muistiosta / Social- och hälsovårdsministeriet begär utlåtande om en promemoria om utvecklingsbehoven i fråga om lagstiftningen om smittsamma sjukdomar

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Teatterit ry (STEFI) on suomalaisten esittävän taiteen ammattiorganisaatioiden edunvalvonta- ja työnantajajärjestö, joka työskentelee jäsentensä toimintaedellytysten turvaamiseksi ja hyvän teatterin, tanssin ja sirkuksen tekemisen mahdollistamiseksi Suomessa. Suomen Teatterit ry:llä on 73 jäsenorganisaatiota. Jäseninä on kaupunginteattereita, pienempiä ammattiteattereita, nukketeattereita ja lastenteattereita, tanssiteattereita, sirkustoimijoita, ruotsinkielisiä näyttämöitä sekä Suomen Kansallisteatteri. Osa toimijoista toimii myös alue- ja kiertueteattereina.

Sosiaali- ja terveysministeriön muistiossa ei riittävällä tavalla oteta huomioon niitä tarpeita, joita taide- ja kulttuuriala toi pandemian aikana toistuvasti esille. Taide- ja kulttuurialan toimijoiden, kuten teattereiden, toimintaa rajoitettiin yleisötilaisuuksien rajoituksilla huomattavasti muita elinkeinoaloja kohtuuttomammin. Laki ei huomionnut sitä, että myös yleisötilaisuudet ovat elinkeinotoimintaa, taide ja kulttuuri ylläpitää ja vahvistaa ihmisten osallisuutta ja hyvinvointia ja että esimerkiksi teatterit ovat ihmisten työpaikkoja siinä missä muutkin. Ytimeltään muistio ei ota riittävällä tavalla huomioon korona-aikana tapahtunutta elinkeinoalojen epätasa-arvoista kohtelua, joka tapahtui epäloogisella, tempoilevalla ja vaikeasti seurattavalla tavalla, sekä arkijärjen ja pahimmillaan terveysviranomaisten ohjeistusten vastaisesti.

Suomen Teatterit ry:n näkökulmasta tartuntatautilain kokonaisuudistuksessa tulee ottaa huomioon erityisesti kolme osa-aluetta, joiden osalta epäonnistuttiin koronapandemian aikana vuosina 2020–2022.

1) Tartuntatautilain 58 § väliaikaisiin alapykäliin jäänyt epäkohta, jonka vuoksi ravintolatoimintaa ja yleisötilaisuuksia rajoitettiin eritahtisesti, aiheutti paitsi huomattavaa haittaa teattereille, joiden toimintaan ravintolatoiminta on kiinteästi sidoksissa, myös kohtuutonta epäoikeudenmukaisuuden kokemusta taide- ja kulttuurialalla, kun ravintolat saivat olla toiminnassa teattereiden ollessa suljettuina. Ravintoloiden yleisökapasiteettia rajoitettiin täyttöprosentteilla, yleisötilaisuuksia turvaväleillä, ravintoloissa sai syödä ilman maskeja, yleisötilaisuuksissa edellytettiin maskien käyttöä. Lisäksi jossain vaiheessa rajoituskokonaisuutta hämmennystä aiheutui ravintoloiden aukioloaikoja rajoittavien säädösten kanssa, mikä vaikutti jopa teattereiden väliaikatarjoiluihin.

2) Viranomaisten päätöksenteon ja ohjauksen monet tasot: Yleisötilaisuuksien järjestäjien, kuten teattereiden, oli koko pandemia-ajan hyvin vaikea pysyä selvillä siitä, mikä taho päättää, ohjeistaa tai toisaalta valvoo annettuja rajoituksia eri kaupungeissa. STM, aluehallintoviranomaiset, sairaanhoitopiirit tai kuntien tartuntatautilääkärit, Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos tai mediasta luettava poliittinen ohjaus – tuntuu ettei päätöksentekojärjestys tai kokonaisuus ollut selkeä kenellekään. Teatterit halusivat alusta lähtien toimia viranomaisohjeiden mukaan ja oikein, mutta toiminnan luonteen takia olisi ollut tärkeää saada jotain ennakkoinformaatiota rajoitusten muutoksista sekä riittäviä perusteluita eritahtiselle rajoittamiselle. Vallan, ohjeistusten ja tiedon jakaantuminen aiheutti kuitenkin toistuvia vaikeuksia ja rapautti luottamusta viranomaisiin. Lisäksi luottamusta rapautti päätöksenteon toimintajänne: päätökset rajoituksista saattoivat tulla edellisenä päivänä ja voimaan seuraavana, mikä teki toiminnan suunnittelusta, työntekijöiden hyvinvoinnista huolehtimisesta ja yleisösuhteesta huolen pitämisestä mahdotonta. Lisäksi ennakoimattomuus hajotti alan tulevaisuususkon ja toimintakyvyn.

3) Esittävän taiteen alan turvallisuusohjeita tehneiden ammattilaisten ja viranomaisten yhteys. Koska teatterityössä on omat erityispiirteensä, jotka vaativat välitöntä lähikontaktia muihin ihmisiin, mm. näytteleminen, pukusovitukset, maskeeraus – aloitettiin alan työturvallisuus ja yleisöturvallisuuteen liittyvä yhteiskehittäminen heti keväällä 2020 laajassa esittävän taiteen alan työryhmässä yhdessä teattereiden, orkestereiden, oopperan sekä tanssi- ja sirkustoimijoiden kanssa. Työryhmästä oltiin yhteydessä viranomaisiin, tartuntatautilääkäreihin, THL:ään ja STM:ään, jotta alan omille turvallisuuteen liittyville ehdotuksille olisi saatu viranomaisilta kommentteja ja mahdollinen hyväksyntä tai vaihtoehtoisesti muutosehdotuksia toiminnan turvallisen järjestämisen takaamiseksi valtakunnallisesti. Kuitenkin esimerkiksi koko turvallisuustyössä edelläkävijänä toiminen Suomen Kansallisoopperan ja -baletin kokemus kuitenkin oli, että viranomaiset saatiin paikalle tarkastamaan turvallisuuskäytäntöjä, vasta siinä vaiheessa, kun organisaatio uhkasi julkisesti rikkoa viranomaisten asettamaa säätelyä (elokuu 2021, Helsingin seudun ns. lohko-säännöt yleisötilaisuuksiin). Koko alan kannalta ongelmallista oli, että vaikka yhteistyötä oli pyydetty ja pyritty tekemään jo heti pandemian alusta lähtien, ei alaa kuultu riittävästi toiminnan turvallisuuskäytäntöjen toteuttamisessa siten, että se olisi voinut vaikuttaa viranomaisten päätöksiin alan rajoitusten suhteen.

Paavolainen Kaisa
Suomen Teatterit ry